

NAGY JÓZSEF HETVEN ÉVES

NAGY JÓZSEF, a Szegedi Tudományegyetem pedagógia professzora, az Oktatás-kutató Intézet volt főigazgatója (1989–1990) hetven éves. Az *Educatio* – amelynek névadója is ő volt – az alábbi írással tiszteleg Nagy József életművének.

Amikor mint tanítványa Nagy Józseffel először találkoztam – a hatvanas évek közepén –, éppen az oktatás programozásával foglalkozott. Tehát a didaktika egy területével, amely azóta is példa arra, hogyan alakult át a didaktika bölcsészetből alkalmazott pszichológiává. És valóban: Nagy József érdeklődését hosszú évekig a gondolkodás elemzése tartotta fogva; sőt jelenlegi munkásságának egyik, ha nem a leginkább meghatározó eleme. Ő az első, aki a modern értelemben vett számítógépet a gondolkodás elemzésére alkalmazta; és aki a matematikai statisztikai munkálatokat közelebb vitte a gyakorló pedagógusokhoz. Bár a nemzetközi áramlatoktól térben és időben némileg elszigetelve látott munkához, végül is ő volt az, aki a pedagógiai értékelésből itt-hon tudományos tevékenységet formált – azok, akik ebből oktatáspolitikát alakítottak, nála vagy az ő segítségével promováltak.

Nagy József érdeklődésében ez a vonulat máig meghatározó, de nem kizárólagos. Hiszen a hatvanas és hetvenes évek fordulóján – amikor, a hazai értelmiséggel együtt ő is, ismerkedni kezdett a „nyugati” szakirodalommal – hamarosan azokba az oktatásügyi reformmunkálatokba is bekapcsolódott, amelyek egyik központja az akkori Országos Tervhivatal volt, s amelyek révén az itthoni oktatásgazdaságtani és oktatástervezési kutatások megindultak. Ezért sokáig úgy tartották számon Nagy Józsefet, mint a hazai oktatástervezés meghatározó pedagógus egyéniségét. Tanulmányéve Párizsban (az Unesco Nemzetközi Oktatástervezési Intézetében) meghatározó volt (lehetett volna) nemcsak Nagy József pályáján, hanem minden bizonnyal a hazai oktatástervezésben is. Hadd írjam le, hogy ő volt az első, aki a hazai olvasóközönséggel megismertette *Tinbergen* és tanítványa, *Correa* analízisét az országok gazdasági és

oktatási fejlettségének összefüggéseiről (kandidátusi disszertációjában). Mint ahogy ő volt az is, aki az oktatási expanzió jelenségére – Marx György *Gyorsuló idő*-jével vitatkozó cikkében – itthon először rámutatott, majd erre a fölismerésre iskolareformot épített (egy pedagógiai publikáció, amelyet ráadásul „be is tiltottak”).

A „harmadik paradigma” azonban mégsem lett egészen az övé – munkásságának mindenesetre csupán egy részét foglalta el. Mert az utóbbi időben főként mint elméletalkotót ismerjük, mégpedig szociálpszichológiai indíttatással. Ez sem előzmények nélküli: az elmélet, a „rendcsinálás” már régóta foglalkoztatta. Ez vezetett a rendszerszemléleti érdeklődéshez és ahhoz a kitüntetett vonzalomhoz, amelyet Nagy József az oktatástechnika iránt táplál. Az ilyen vonzalmakban sok minden tükröződik: tanulmányi indíttatások csakúgy, mint magánéleti elkötelezettségek és morális értékválasztások. Idáig nem akarnék elmenni, hiszen nem Nagy Józsefet kívánom méltatni (és sok mindenben úgysem értenénk egyet), hanem azt, amit csinált. És azt sem annyira méltatni akarom, mint inkább bemutatni – példaként arra, ami mindnyájunkkal történik: cserélgetjük „pedagógiai paradigmáinkat”. És jó is, hogy így teszünk. Tudományunkat tartjuk szüntelen mozgásban általa.

Részler Kozma Tamás „Pedagógiánk paradigmái” c. írásából, amely a hetven éves Nagy József tiszteletére szerkesztett tanulmánykötetben jelent meg.

